

DANSK KRONIK

1. *Beretningen om fængselsvæsenet i Danmark for året 1962.*

1. Beretningen om fængselsvæsenet i Danmark for året 1962 udkom i efteråret 1965.

Statistikken over personer, der var indsat i fængselsvæsenets anstalter — bortset fra de lokale arresthuse — viser et moderat fald i 1962 sammenlignet med 1961. Ved udgangen af 1962 hensad der i disse anstalter i alt 1760 personer, medens det tilsvarende tal fra 1961 var 1807.

Den i årsberetningen for 1961 offentliggjorte recidivstatistik vedrørende personer, der var løsladt i 1956, er videreført gennem en tilsvarende undersøgelse af de i 1957 fra fængselsvæsenets anstalter løsladte 2.298 personer.

Man har undersøgt, hvor mange af de løsladte der inden for de første ca. 5 år (til og med året 1962) har begået kriminalitet, der har medført straf eller andre foranstaltninger, af frihedsberøvende karakter. Recidivhyppigheden for de mandlige fanger er opgjort til 48 % (1961: 52 %), for de kvindelige fanger til 36 % (1961: 32 %). Det blev også ved den nu gennemførte undersøgelse bekræftet, at faktorer som kriminel fortid, løsladelsesmåde (efterforsorg) og alder spiller en afgørende rolle for recidivhyppigheden.

2. *Beretning for børne- og ungdomsforsorgen vedrørende året 1963.*

Beretningen indeholder bl. a. følgende oplysninger om antallet af tiltalefrafald og domfældelser vedrørende unge mellem 15 og 18 år.

	1962	1963
Tiltalefrafald mod børne- eller ungdomsforsorg eller andet tilsyn	1654	1531
Tiltalefrafald uden vilkår eller mod bøde	832	594
Tiltalefrafald i alt	2486	2125
Domfældelser	205	226

For samtlige tiltalefrafald under ét har der således været tale om et betydeligt fald fra 1962 til 1963. Særligt udtalt er faldet med hensyn til tiltalefrafald uden vilkår, men også den første gruppe, der bedst belyser spørgsmålet om ungdomskriminalitetens udvikling, viser en mærkbar nedgang (ca. 7 %).

Tiltalefrafaldene i denne gruppe fordeler sig således efter de fastsatte vilkår:

<i>Børne- og ungdomsforsorg</i>	1962	1963
Mod børneforsorg som eneste vilkår	838	726
Mod anbringelse i opdragelseshjem	405	385
Mod forlængelse af forsorg ud over det fyldte 18. år uden anbringelse i opdragelseshjem	204	196
Mod forlængelse af forsorg ud over det fyldte 18. år og anbringelse i opdragelseshjem	108	89
Børne- og ungdomsforsorg i alt	1555	1396
heraf kombineret med bøde	169	177
<i>Andre vilkår.</i>	1962	1963
Mod tilsyn af Dansk Forsorgsselskab	19	11
Mod åndssvageforsorg eller andet tilsyn	1	2
Alene mod bøde	61	39
Alene mod straffri vandel i prøvetiden	18	83
Andre vilkår i alt	99	135

Vilkår om institutionsanbringelse var således i 1963 fastsat i ca. 34 % af tiltalefrafaldene mod børneforsorg, hvilket stort set svarer til forholdene i 1962 (33 %).

Til belysning af stigningen i antallet af domfældelser fra 205 i 1962 til 226 i 1963 kan oplyses, at antallet af betingede domme samtidig er steget fra 61 i 1962 til 69 i 1963. Adgangen til at give udsættelse med strafudmålingen er benyttet i 44 tilfælde mod 32 i 1962.

Ud over oplysningerne om tiltalefrafald og domfældelser vedrørende personer under 18 år indeholder beretningen som sædvanlig en udførlig redegørelse for børneforsorgens arbejde.

Det kan således nævnes, at ved udgangen af 1963 var 3951 børn og unge under tilsynsværgemål (som forebyggende børneforsorgsforanstaltning). Dette betyder en stigning i forhold til 1961, hvor tallet var 3.871. Der kan imidlertid samtidig konstateres et fald i antallet af nye beskikkelser: I løbet af 1962 blev der beskikket tilsynsværge for 1656 børn og unge (1962: 1784), herunder 936 mellem 15 og 18 år (1961: 1068).

Antallet af fjernelser fra hjemmet, der var faldende i hele perioden fra 1945 til 1961, men steg lidt i 1962, har på ny vist stigning. Ved udgangen af 1963 var 6885 (42 pr. 10.000) børn og unge fjernet fra hjemmet af andre grunde end rent forsørgelsesmæssige. Ved udgangen af 1962 var tallet 6816 (42 pr. 10.000). I løbet af 1963 blev 1796 børn og unge fjernet fra hjemmet af andre grunde end rent forsørgelsesmæssige, mod 1685 i 1961.

3. Dansk Forsorgsselskabs årsberetning for 1964.

Dansk Forsorgsselskabs årsberetning for 1964 forelå i efteråret 1965.

Beretningen indeholder opstillinger over forsorgsselskabets virksomhed i 1964 med bl. a. personundersøgelse af personer, der even-

tuelt skal idømmes betinget straf, og med tilsyn over for betinget dømte, benådede eller prøveløsladte.

Beretningen viser en fortsat øget tendens til at knytte forsorgsmæssige vilkår til betingede domme. 60 % af de betingede domme med tilsyn er nu forbundet med særlige vilkår (ved siden af det blotte tilsyn) mod 56 % i 1963 og 54 % i 1962.

Langt hyppigst anvendt er vilkår om „ophold og arbejde efter tilsynsmyndighedens bestemmelse“, men også vilkår om ambulatorisk alkoholistbehandling er almindelig.

Antallet af personundersøgelser har i 1964 været 2298 mod 2551 i 1963. Til gengæld er antallet af nye tilsyn steget; medens der i 1963 var en tilgang på 2224, har der i 1964 været 2644. Denne betydelige tilgang skyldes imidlertid hovedsagelig, at tilsynet med løsladte fra ungdomsfængsler — der tidligere blev varetaget af ungdomsfængslernes egne forsorgskontorer, i begyndelsen af 1964 overgik til Dansk Forsorgsselskab. Forsorgsselskabet har til bestridelse af dette arbejde oprettet afdelinger ved samtlige ungdomsfængsler.

Ved udgangen af 1964 havde selskabet herefter 4888 løbende tilsyn, mod 4539 året før.

4. *Betænkning vedrørende tilsyn m. v. med betinget dømte og andre lovovertrædere.*

Et af justitsministeriet nedsat udvalg har afgivet betænkning vedrørende tilsyn m. v. med betinget dømte og andre lovovertrædere.

Betænkningen angår navnlig spørgsmålet om en effektivisering af arbejdet med *personundersøgelser* (d. v. s. sådanne undersøgelser vedrørende personlige forhold, der i henhold til retsplejelovens § 800 a skal foretages, når der kan blive spørgsmål om anvendelse af betinget dom, tiltalefrafald på andre vilkår end vedtagelse af bøde og betaling af erstatning samt ungdomsfængsel eller retsfølger, der træder i stedet for straf) og *tilsyn med betinget dømte og prøveløsladte*, samt i forbindelse hermed spørgsmålet om *oprettelse af yderligere ungdomspensioner*.

De nævnte opgaver varetages i det væsentlige af Dansk Forsorgsselskab, der er en privat forening, men som arbejder med betydelig offentlig støtte. Udvalget foreslår ikke i den foreliggende betænkning ændringer i organisationsformen.

Det af forsorgsselskabet forestående arbejde udføres dels ved hjælp af faste medarbejdere, dels gennem honorarlønnet medhjælp. Udvalget er enig i, at kriminalforsorgens opgaver fortsat bør være fordelt mellem faste medarbejdere og interesserede og egnede private, men finder dog, at navnlig de vanskeligere undersøgelser og tilsyn kan udføres med større effektivitet af faste medarbejdere end af den løst tilknyttede medhjælp. Under hensyn hertil finder udvalget en moderat forøgelse af den faste medarbejderstab ønskelig. Man har samtidig foreslået honorarerne til de løst tilknyttede medhjælpere forhøjet

betydeligt, således at de nærmer sig, omend ikke ganske svarer til et egentligt arbejdsvederlag.

Udvalget har endvidere foretaget en analyse af behovet for yderligere ungdomspensioner for yngre lovovertrædere indtil ca. 25 år, som er kommet ud i en sådan situation, at de for kortere eller længere tid bør fjernes fra deres hidtidige miljø, og konkluderer, at der snarest bør oprettes yderligere en sådan pension i København samt en i Jylland.

Udvalget fortsætter overvejelserne vedrørende andre spørgsmål, herunder kriminalforsorgens struktur og arbejdet med kriminelle alkoholister og prostituerede.

5. *Nye fuldbyrdelsesanordninger.*

Ved anordninger nr. 284, 285, 286, 287 og 288 af 30. juni 1965 er der sket ændringer i de gældende anordninger angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthus, behandlingen af arbejdshusfanger, fuldbyrdelse af fængselsstraf i statsfængsel, fuldbyrdelse af hæftestraf og fuldbyrdelse af ungdomsfængsel.

Ændringerne er en konsekvens af ændringer i straffeloven, der skete ved lov af 4. juni 1965 (omtalt i dansk kronik i NTfK, 2. hæfte, 1965).

Kriminalstatistikken for 1964, der netop er udkommet, vil blive omtalt i en følgende kronik.

H. H. Brydensholt.

NORSK KRONIKK

Politistatistikken.

Statistisk Sentralbyrå's statistikk for året 1964 viser at politiet i løpet av året etterforsket i alt over 47.000 forbrytelser. Nesten $\frac{3}{4}$ av lovbruddene var tyverier. Det ble mottatt ufullstendig oppgave fra et politidistrikt, men under forutsetning av at dette distrikt behandlet omtrent like mange saker som året før, regner byrået med at politiet i 1964 etterforsket i alt 3,5 % flere forbrytelser enn i foregående år. I siste 5-årsperiode har tallet på etterforskede forbrytelser økt med 23 %. Oppgangen fra året før skyldes i første rekke øking i tallet på forbrytelser mot den alminnelige orden og fred, skadeverk og grove og simple tyverier og naskerier. På brukstyverier av motorkjøretøy gikk tallet på lovbrudd ned med 6 % fra 1963 til 1964.

I 1962 og 1963 viste statistikken nedgang i lovbrysterhyppigheten både blant 10—13-åringer og 14—17-åringer. Denne utvikling fortsatte ikke i 1964. Det året var tallet på siktede pr. 1.000 innbyggere i gruppen 10—13 år 6,81 mot 6,24 året før og for gruppen 14—17-åringer 9,44 mot 8,58 året før. For de andre aldersgruppene viste den registrerte lovbrysterhyppighet nedgang fra 1963 til 1964. De siktede i 1964 ble gjennomgående gjort ansvarlige for noen flere lovbrudd enn de siktede året før. Sett i sammenheng med oppgavene for tidligere år, viser statistikken klar tendens til øking i forbrytelsesintensiteten. Andelen av lovbrystere siktet for to eller flere forbrytelser i løpet av ett år gikk således opp fra 19 % i 1957 til 31 % i 1964. Det er lovbrystere i alderen 14 til 24 år som oftest begår flere lovbrudd; i 1964 hadde 36 % av lovbrysterne i denne aldersgruppen begått minst to forbrytelser. Vel halvparten av de siktede i 1964 hadde vært sammen med andre om lovbruddet. Statistikken viser en klar sammenheng mellom gruppeaktiviteten og lovovertrederens alder. Av de aller yngste lovovertrederne (under 10 år) hadde hele 87 % en eller flere medskyldige, og forholdstallene viser en markert nedgang ved stigende alder.

Reaksjonsstatistikken.

Reaksjonsstatistikken for året 1964 viser at tallet på domfellelser, forelegg og påtaleunntatelser i forbrytelsessaker utgjorde i alt 7.267. Det var 12 % flere reaksjoner enn i foregående år. For forseelser utgjorde tallet på vedtatte forelegg og fellende dommer 58.509, eller 8 % færre reaksjoner enn for foregående år. 78 % av dem som ble kjent skyldig i forbrytelser i 1964 hadde begått vinningsforbrytelser, 8 % hadde gjort seg skyldig i voldsforbrytelser, 4 % ble gruppert på sedelighetsforbrytelser og 10 % på andre forbrytelser. Av dem som ble ilagt straff for forseelser hadde ca. 56 % overtrådt motorvognloven eller trafikreglene, 39 % ble straffet for drukkenskapsforseelser, 2 % for overtredelse av rusdrikklovgivningen og 3 % for andre forseelser. Nedgangen fra foregående år i tallet på forseelser skyldes i første

rekke at tallet for trafikkforgåelser gikk ned, med 10 %. Det var først og fremst Oslo som hadde færre bøteleggelser i trafikksaker, noe som har sammenheng med avkriminaliseringen av parkometersakene fra sommeren 1963. Tallet på bøteleggelser for parkeringsovertredelser gikk her ned fra ca. 17.000 til ca. 11.600. Ca. 3.000 motorvognførere ble straffet for promillekjøring i 1964; det var 10 % flere enn året før.

Av de domfelte, botlagte og påtalefritatte for forbrytelser i 1964 var 35 % fra alderen 14 til 17 år og 18 % i alderen 18 til 20 år. Reaksjonstallet for aldersgruppen 14—17 år, som viste nedgang både i 1962 og 1963, var nesten 15 % høyere enn året før. Reaksjonstallet for de andre aldersgruppene gikk samtidig vesentlig opp. Også tallet på straffbare for forbrytelser regnet pr. 1000 innbyggere viste en markert oppgang. Blant 14—14-åringene var den registrerte lovbrysterhyppigheten i 1964 nesten like høy som i 1961, mens lovbrysterhyppigheten i de andre aldersgruppene var høyere enn i noe annet år i siste 10-årsperiode.

Vel 31 % av de straffbare for forbrytelser fikk i 1964 sin sak avgjort ved påtaleunntatelse, 34 % fikk betinget fengsel eller domsutsettelse, 27 % fikk dom på ubetinget fengsel, arbeidsskoleanbringelse eller sikring, og 8 % slapp med bot. 76 % av lovbrysterne i alderen 14—17 år fikk i 1964 påtaleunntatelse.

Fangestatistikken.

I alt 5.041 domfelte ble i 1964 satt inn i fengselsvesenets anstalter. Tallet på innsatte var 8 % høyere enn året før, og i løpet av 4-årsperioden 1960—1964 økte tallet på innsettelse med 34 %. Oppgangen siste år skyldes i sin helhet flere innsettelse for soning av fengselsstraffer, i alt 4.769 eller 94,6 % av alle innsettelsene. Tallet på innsatte på sær-reaksjoner var vesentlig lavere enn året før, for tvangsarbeid var tallet 209, for arbeidsskole 32 og for sikring og forvaring 31.

Promillekjøring var det lovbrudd som resulterte i de fleste innsettelse, vel 48 % av samtlige innsettelse. Tallet på innsatte for promillekjøring (som regnes som forseelse) var 2.443, mens det totale tall for personer innsatt for forbrytelser var 1.872. Vel $\frac{2}{3}$ av de innsatte for forbrytelser har tyveri som hovedforbrytelse, eller ca. $\frac{1}{4}$ av alle innsatte. 13 % av samtlige innsettelse gjaldt domsfellelser for drukenskapsforseelser.

Innsetningshyppigheten var størst for aldersgruppen 21—24 år. Av 1.000 innbyggere i denne aldersgruppen ble 4,8 innsatt i anstalt. For eldre aldersgrupper viser tallet markert nedgang, fra 3,7 for aldersgruppen 25—29 år til 0,4 for aldersgruppen 60 år og over. De innsatte 18—20-åringene utgjorde 2,5 promille av alle innbyggere i denne aldersgruppe pr. 1. januar 1964.

Benådningssaker.

I innstilling fra Stortingets protokollkomité om regjeringsprotokollene m. v. for 2. halvår 1964 og 1. halvår 1965, er det inntatt oppgave fra Justisdepartementet som viser at det i alt i tidsrommet ble behandlet 275 søknader om benådning, hvorav 232 i saker om frihetsstraff, 42 om bøtестraff og 1 om rettighetstap. I 1 sak om frihetsstraff og 7 saker om bøtестraff ble straffen helt eller delvis ettergitt, i 50 saker om frihetsstraff ble straffen omgjort fra ubetinget til betinget og i 6 saker ble gitt benådning til løslatelse på prøve. I 26 saker om bøtестraff ble gitt betinget ettergivelse. 185 søknader ble helt avslått.

Klager fra innsatte i fengselsvesenets anstalter.

Antall klager fra innsatte i fengselsvesenets anstalter til Stortingets ombudsmann for forvaltningen var i 1963, det året ombudsmannsordningen trådte i kraft, 57 eller 4,5 % av det samlede klagetall. I 1964 var tallene 171 og 16 % og i 1965 fortsatte den sterke stigningen, til 247 klager og 26 % av klagetallet.

Reaksjonssystemet overfor unge lovbrøyttere.

Loven om strafferettslige reaksjoner mot unge lovbrøyttere (se 1963 s. 267, 1964 s. 73 og 1965 s. 182) trådte i kraft 1. februar i år, med unntak av lovens kapittel om den nye reaksjonsform ungdomsarresten. Justisdepartementet uttaler i et rundskriv at det vil ta noen tid før anstalts spørsmålet for ungdomsarresten er løst, slik at også denne del av loven kan settes i kraft.

Ved lov av 28.1.1966 ble det gitt en overgangsbestemmelse for lovbrøyttere som i henhold til tidligere dom på arbeidsskoleanbringelse var anbrakt, eller kunne anbringes i arbeidsskole på det tidspunkt da bestemmelsene om reaksjonsformen ungdomsfengsel trådte i kraft. Bestemmelsen ga hjemmel for å behandle arbeidsskole-elevene etter reglene for ungdomsfengsel, så langt de passer. I rundskrivet fra Justisdepartementet antas det forøvrigt at det ikke vil bli noen prinsipiell forskjell i anstaltbehandlingen etter reaksjonsformen ungdomsfengsel i forhold til reaksjonsformen arbeidsskole, bortsett fra at ungdomsfengsel — i motsetning til arbeidsskole — anses som straff.

Journalisters vitneplikt.

Journalisters vitneplikt har vært fremme i den offentlige debatt i forbindelse med et par rettssaker i den senere tid. I den ene saken hadde en journalist i en avisartikkel fremsatt en rekke anførsler om bruk og ulovlig omsetning av narkotika og påtalemyndigheten lot iverksette etterforskning. I denne forbindelse begjærte påtalemyndigheten journalisten avhørt ved forhørsretten, og journalisten ble her stillet en rekke spørsmål som han mente han ikke var forpliktet til å svare på. Forhørsretten avsa kjennelse for at spørsmålene ikke gikk

inn under journalistens vitneplikt, mens lagmannsretten og Høyesteretts's Kjæremålsutvalg var av en annen oppfattning. Kjæremålsutvalget fant, som lagmannsretten, at påtalemyndighetens spørsmål gjaldt bestemte straffbare forhold og la til grunn at de opplysningene journalisten gav i sin avisartikkel var basert på egne iakttagelser og at det her ikke var spørsmål om opplysninger som var betrodd ham i hans egenskap av pressemann. Journalisten var da ikke fritatt for vitneplikt. I den andre saken var en redaksjonssekretær blitt vekket opp midt på natten av en bekjent som meddelte ham at det blant mannskapet på to fly som samme natt skulle gå fra byen var noen som ikke var edru. Senere samme natt meddelte redaksjonssekretæren dette videre over telefonen til politiet og flyene ble holdt tilbake. Det ble reist straffsak mot annenflyverne på begge maskiner, og den ene av dem ble dømt for „promilleflyving“. Journalisten nektet i retten å oppgi sin kilde. Byretten og senere Høyesteretts's Kjæremålsutvalg så det slik at det her ikke var spørsmål om hvem som var hjemmelsmann for opplysninger i avisen, men hvem som var hjemmelsmann for den melding som ble gitt til politiet. Tilfellet falt derfor utenfor bestemmelsen om fritagelse for vitneplikt. Byretten ila journalisten en bot på kr. 500,— for å ha nektet å forklare seg for retten om kilden. Saken ble tatt opp i Stortingets spørretime og Justisministeren uttalte at hun ville be Straffeprosesslovkomitéen overveie en revisjon av lovens bestemmelser om vitneplikt for utgivere av tidsskrift og deres medarbeidere.

Overvåkingstjenesten.

Stortinget har i de senere år ved flere anledninger drøftet sider av etterretnings-, sikkerhets- og overvåkingstjenesten. Disse drøftelser har hatt sitt utspring i forskjellige aktuelle saker. En sak ifjor høst vakte særlig stor offentlig oppmerksomhet. En kvinnelig førstesekretær i meget betrodd stilling i etterretningsvesenet ble arrestert og siktet for spionasjevirkosomhet, men saken ble senere henlagt på grunn av bevisets stilling. På bakgrunn av forhold som kom frem og debatten som fulgte, bl. a. om rettssikkerhetsgarantier, ble etterretnings-, sikkerhets- og overvåkingstjenesten tatt opp i et grunnlagt spørsmål som Statsministeren besvarte. Han nevnte at som følge av de oppgaver overvåkingstjenesten er tillagt vil man der få arkivert opplysninger om et betydelig antall personer, bl. a. som følge av det store antall rutinepregede sikkerhetsundersøkelser som overvåkingspolitiet foretar. Hovedmengden av saker gjelder personer som i sin tjeneste skal behandle sikkerhetsgraderte dokumenter. Statsministeren poengterte at overvåkingstjenestens virksomhet og den bruk som gjøres av opplysninger innhentet for sikkerhetsundersøkelser kan ha stor betydning for de enkelte individers fremtid og karriere. Av vurderingsspørsmål som det derfor burde tas standpunkt til, fremhevet Statsministeren spørsmålet om hvem som skal kunne tilstilles opplysninger fra over-

våkingstjenestens arkiv, og om vedkommende som er sikkerhetsundersøkt skal meddeles resultatet. Statsministeren fremholdt at politiet intet har med å etterforske folks overbevisninger, enten de er av ideologisk, politisk eller religiøs art.

Regjeringen har senere nedsatt et utvalg med høyesterettsadvokat J. Chr. Mellbye som formann, med mandat særlig å vurdere prinsippene for den forebyggende sikkerhetstjeneste, dens organisasjonsmønstre og arbeidsmåte. Utvalget skal bl. a. overveie hvordan Stortinget mest hensiktsmessig kan holdes orientert om sikkerhetsmyndighetens virksomhet.

Inndragning.

Straffelovrådet har hatt til uttalelse innstillingen fra en komité som har hatt i oppdrag å foreta en revisjon av toll-lovgivningen. Ved sin gjennomgåelse av komitéens utkast til ny toll-lov, utarbeidet Straffelovrådet et helt nytt og fullstendig utkast til et kapitel i loven om straff og inndragningsbestemmelser. Odelstingsproposisjon om ny toll-lov er nå fremmet og i denne er Straffelovrådets lovutkast lagt til grunn og rådets bemerkninger til utkastet inntatt som motiver.

Straffelovrådet opplyste at det har utarbeidet et foreløpig utkast til alminnelige straffelovsbestemmelser om inndragning. Det har her lagt til grunn retningslinjene som ble trukket opp i betenkningen som Den nordiske strafferettskomité avga i 1963 om vilkårene for inndragning. På samme måte som i gjeldende bestemmelser i straffelovens §§ 34—37 er det i utkastet forutsatt at straffelovens regler om inndragning også får anvendelse på overtredelse av spesiallovgivningen, medmindre vedkommende spesiallov bestemmer noe annet.

Straffelovrådet var av den oppfatning at straffelovens alminnelige bestemmelser om inndragning ikke er tilstrekkelige når det gjelder tollovertredelser og at de derfor måtte suppleres, på samme måte som etter den nå gjeldende toll-lov. Når det gjaldt de nærmere vilkår for inndragning mente rådet imidlertid at også toll-lovens bestemmelser i størst mulig utstrekning burde følge retningslinjene i betenkningen fra Den nordiske strafferettskomité. Av disse retningslinjer fremhevet rådet særlig at inndragning av gjenstanden for en lovovertrедelse, f. eks. innsmuglede varer og redskaper etc. som er brukt, bare burde kunne foretas hos eier som har begått eller medvirket til overtredelsen eller som lovovertrederen har handlet for. Dessuten burde inndragning kunne skje hos den som tingen er overdratt til etter at lovovertrедelsen er begått, forutsatt at erververen ikke var i begrunnet god tro. Tilsvarende prinsipper burde oppstilles for inndragning av rettigheter i en ting. Utkastet til ny toll-lov bygger på disse retningslinjer.

Straffesak mot offentlig tjenstemann.

Etterforskningen og senere straffesaken mot en nå avgått byråsjef i Industridepartementet for en rekke straffbare handlinger han i egen-

skap av embetsmann skulle ha begått, har påkalt stor offentlig oppmerksomhet gjennom de siste to-tre år. — Under saksbehandlingen ved lagmannsretten ble det besluttet å foreta en oppdeling av behandlingen, slik at de tiltaleposter som ble omfattet av første avsnitt i tiltalebeslutningen, forhold i forbindelse med salg av prøvekokks, skulle behandles og påkjennes av lagretten særskilt før man fortsatte den videre behandling av de øvrige poster, og etter at lagretten hadde avsagt skyldig-kjennelse besluttet retten å utskille de påkjente forhold som egen sak, med forhandling om straffespørsmålet og avgivelse av dom begrenset til dem. Tiltalte anket over oppdelingen, men fikk ikke medhold. Høyesterett uttalte bl. a. at i en omfattende og uoversiktlig straffesak som den foreliggende med et vell av detaljer og kompliserte saksforhold, måtte en slik oppdeling tvertimot fremstille seg som høyst påkrevet. Ut fra hensynet til en betryggende saksbehandling var det under de foreliggende omstendigheter mer spørsmål om det ikke ville vært uforsvarlig å fremme saken uten oppdeling. — Tiltalte ble for de påkjente forhold funnet skyldig i utroskap, underslag og forbrytelse i den offentlige tjeneste og ble av lagmannsretten dømt til 2 års ubetinget fengsel. Høyesterett reduserte imidlertid straffen til 1 år og 3 måneder og la bl. a. vekt på at strafforfølgningen — på grunn av omstendigheter som i forhold til tiltalte i atskillig grad måtte betegnes som utenforliggende — hadde fått en overveldende publisitet, til dels i former som måtte ha betydd en usedvanlig sterk sjelelig påkjenning for tiltalte.

Den øvrige del av tiltalebeslutningen skulle senere vært tatt opp til behandling i lagmannsretten, for samme lagrette og dommere som tidligere, men saken ble utsatt på grunn av tiltaltes helbredstilstand.

Personalia.

Universitetsstipendiat Thomas Mathiesen er kreert til doctor philosophiae for sin avhandling "The Defences of the Weak: A Sociological Study of a Norwegian Correctional Institution" (Ila sikringsanstalt).

Ole-Erik Øie

SVENSK KRÖNIKA

Brottsbalken och dess följdförfattningar har nu tillämpats i snart ett år sedan ikraftträdandet den 1 januari 1965. Efter genomförandet av detta stora lagkomplex har naturligt nog lagstiftningsarbetet på straffrättens område under det gångna året varit av betydligt mindre omfattning än tidigare år. Vissa ändringar i brottsbalken har dock redan aktualiserats.

Sålunda har reglerna i brottsbalken om *villkorlig frigivning* ändrats. Detta har skett i syfte att främja större enhetlighet inom den nordiska verkställighetslagstiftningen. Lagändringen är resultat av samarbete inom Nordiska straffrättskommittén. Kommittén har be-

handlat frågan om enhetliga regler om villkorlig frigivning vid sammanträden i Köpenhamn den 19 och 20 mars 1965 och i Reykjavik den 26—28 augusti 1965. Därvid har man enats om att de formella förutsättningarna för villkorlig frigivning och frågan om prövotidens längd bör utformas i huvudsak efter mönster av de bestämmelser som numera gäller i Danmark. I enlighet härmed slopas i Sverige genom ändring i 26 kap. brottsbalken den obligatoriska formen för villkorlig frigivning. I fortsättningen skall således villkorlig frigivning ske endast fakultativt. Vidare införs en möjlighet till villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Som huvudregel skall dock — liksom för den tidigare fakultativa frigivningen — gälla att villkorlig frigivning beviljas först sedan $\frac{2}{3}$ av strafftiden avtjänats. Beträffande prövotidens längd har de tidigare bestämmelserna att prövotiden i princip motsvarade den återstående strafftiden, dock minst ett år, ändrats så att tiden i fortsättningen bestäms mera individuellt. Detta skall emellertid ske inom en given ram, minst ett år högst tre år. Vid långa strafftider, d. v. s. om straffåterstoden överstiger tre år, är den övre tidsgränsen fem år. Under förarbetena (prop. 1965:159) har framhållits att villkorlig frigivning, även sedan den obligatoriska formen avskaffats, skall ske i stort sett i samma utsträckning som tidigare. Enligt departementschefen bör villkorlig frigivning ingå som ett regelmässigt led i behandlingen av den dömda och det bör endast undantagsvis förekomma att den dömda helt vägras villkorlig frigivning. Den nya lagstiftningen om villkorlig frigivning skall träda i kraft den 1 januari 1966.

En annan ändring i brottsbalken rör *bestämmelsen i 16 kap. 13 § om djurplågeri*. Denna paragraf har ändrats i samband med en del andra ändringar i djurskyddslagstiftningen som vidtagits i syfte att förbättra vården och behandlingen av djur. Enligt det nuvarande stadgandet i brottsbalken om djurplågeri, som övertagits direkt från strafflagen, består brottet i att någon genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande. För att förtydliga bestämmelsen har rekvisitet otillbörlighet i stället knutits till det handlande som ger upphov till lidandet. Djurplågeri kommer efter lagändringen, som träder i kraft den 1 juli 1966, att föreligga om någon genom misshandel, överansträngning, vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande. Under riksdagsbehandlingen framhölls det som angeläget att domstolarna inte tillämpade stadgandet om djurplågeri med sådan mildhet som f. n. syntes vara fallet. Samtidigt med ändringen i brottsbeskrivningen för djurplågeri har vidtagits några andra lagändringar som rör djurskyddet. I *lagen den 19 maj 1944 om djurskydd* har införts förbud mot vissa sätt att vid betesgång inskränka djurs rörelsefrihet samt tillståndstvång för att driva kennelrörelse och hundpensjonat. I samma lag har även meddelats tvingande föreskrifter om löplina m. m. för bandhund. Slutligen har *lagen den 4 juni 1937 angående slakt av hus-*

djur kompletterats med bestämmelser om bedövningstvång vid renslakt. De nya bestämmelserna i djurskyddslagen träder i kraft den 1 juli 1966 med undantag för stadgandet om tillståndstvång för kennelrörelse och hundpensionat. Denna bestämmelse och föreskrifterna om bedövningstvång vid renslakt träder i kraft först den 1 januari 1967.

Under år 1965 har en *lag om polisregister* antagits av riksdagen. Brottregistreringen i Sverige sker dels i kriminalvårdsstyrelsens allmänna register, kriminalregistret, (NTfK 1963 s. 273), dels i vissa andra speciella register. Dessutom förekommer såväl centrala som lokala polisregister. Registreringen hos polisen av brott och vandelsuppgifter i övrigt har tidigare inte varit reglerad i lag. Vissa föreskrifter har däremot utfärdats av Kungl. Maj:t och av myndigheter. Föreskrifterna gällde endast de centrala polisregistren. Polisens lokala register har inte alls varit författningsmässigt reglerade. Den nya lagen, som trätt i kraft den 1 juli 1965, gäller såväl de centrala som de lokala polisiära registren. Lagen inleds med en allmän bestämmelse om innehållet i polisregister. Detta skall begränsas till uppgifter som polisen behöver för att kunna förebygga och uppdaga brott samt fullgöra sin verksamhet i övrigt. Närmare föreskrifter om innehållet i polisregister och uppgifter till sådant register meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av rikspolisstyrelsen. Lagen innehåller i övrigt huvudsakligen bestämmelser som reglerar frågan om i vilken utsträckning och till vem uppgift från polisregister får utlämnas. Dessa regler gäller även den tryckta publikationen Polisunderrättelser. Slutligen finns i lagen om polisregister bestämmelser om s. k. vandelsupplysningar. Därmed avses att inskränka användningen av vandelsintyg. Genom en ändring i *lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar* har man i sekretesshänseende infört samma regler för uppgifter om anteckningar i polisregister som gäller för det allmänna kriminalregistret.

Abortfrågan har varit föremål för en livlig offentlig debatt i Sverige. I mars 1965 tillsattes en utredning, *1965 års abortkommitté*, med uppdrag att utreda den nuvarande abortlagens tillämpning och, därmed sammanhängande spörsmål samt göra en allmän översyn av abortlagstiftningen. I direktiven för utredningen sägs bl. a. att tiden synes vara inne för att överväga om en ytterligare liberalisering av abortlagstiftningen bör ske. Därvid syftas på en reform i den riktningen att kvinnans egen inställning skulle tillmätas ökad betydelse. Utredningen bör vidare enligt direktiven taga upp till prövning vilka bestämmelser som bör reglera förfarandet i abortärenden. Det framhålls som angeläget att ärendena kan handläggas med större skyndsamhet så att beslut kan erhållas på ett betydligt tidigare stadium av graviditeten än hittills. I utredningsuppdraget ingår också att behandla vissa straffrättsliga frågor rörande abort. Utredningen bör enligt direktiven överväga om inte straffhotet mot kvinnan för fosterfördrivning helt

kan avvaras. Frågan om den straffrättsliga behandlingen av abortingrepp som företas utom riket på kvinnor som är svenska medborgare eller har hemvist i Sverige bör även upptagas till prövning. Slutligen har utredningen fått i uppdrag att ingående behandla samhällets åtgärder i abortförebyggande syfte.

För att göra en översyn i vissa hänseenden av lagstiftningen beträffande yttrande- och tryckfrihet har i oktober 1965 tillsatts en utredning, *kommittén för lagstiftningen om yttrande- och tryckfrihet*. Kommittén har fått i uppdrag att se över bestämmelserna i 16 kap. brottsbalken om uppvigling (5 §), brott mot trosfrid (9 §) och sårande av tukt och sedlighet (11 §) samt deras motsvarighet i tryckfrihetsförordningen. Enligt direktiven bör översynen av bestämmelserna om brott mot trosfrid och sårande av tukt och sedlighet företas med utgångspunkt från en i princip obegränsad yttrande- och tryckfrihet och från att de nutida möjligheterna till spridning av framställningar inom ramen för eljest gällande lagbestämmelser i princip inte begränsas. I direktiven anges att de begränsningar som kan komma i fråga bör motiveras i första hand av att den enskilde inte utan sin egen aktiva medverkan skall behöva ta del av anstötliga och smaklösa framställningar. Därvid syftas på t. ex. framställningar som sprids genom radio och TV, offentligen burna plakater och reklambroschyrer. Däremot bör man inte söka hindra att motsvarande framställning sprids på sådant sätt att den enskilde själv måste agera för att få del därav, exempelvis i pressen och i bokform. I direktiven framhålls att man i detta sammanhang även bör uppmärksamma frågan om skydd för barn och ungdom. Beträffande stadgandet om brott mot trosfrid har kommittén fått i uppdrag att särskilt överväga om detta bör bibehållas eller ändras och om inte gällande bestämmelser om störande av förrättning eller av allmän sammankomst kan anses ge ett i förevarande hänseende tillräckligt skydd. Slutligen ingår det även i utredningsuppdraget att göra en översyn av reglerna om uppvigling. Därvid bör övervägas om det är påkallat att behålla ett särskilt straffbud för uppmaning eller förledande till endast ringa förseelser. Kommittén bör enligt direktiven också pröva om straffbarhet kan utslutas i vissa fall där intressekollision föreligger.

Till nya justitieråd har utnämnts hovrättsrådet *Torwald Hesser*, född 1917, statssekreteraren i justitiedepartementet, hovrättsrådet *Carl Holmberg*, född 1919, och lagmannen *Bengt Lännergren*, född 1906.
Karin Ringberg.